

Nr 125.

Kungl. Maj:ts proposition till riksdagen angående provisoriskt dyrortstillägg åt vissa befattningshavare i statens tjänst; given Stockholms slott den 20 februari 1931.

Kungl. Maj:t vill härmed, under åberopande av bilagda utdrag av statsrådsprotokollet över finansärenden för denna dag, föreslå riksdagen att bifalla de förslag, om vilkas avlåtande till riksdagen föredragande departementschefen hemställt.

Under Hans Maj:ts
Min allernådigste Konungs och Herres frånvaro:

GUSTAF ADOLF.

Felix Hamrin.

Utdrag av protokollet över finansärenden, hållet inför Hans Kungl. Höghet Kronprinsen-Regenten i statsrådet å Stockholms slott den 20 februari 1931.

Närvarande:

Statsministern EKMAN, ministern för utrikes ärendena friherre RAMEL, statsråden GÄRDE, HAMRIN, STADENER, GYLLENSWÄRD, LARSSON, HOLMBÄCK, HANSÉN, RUNDQVIST.

Chefen för finansdepartementet, statsrådet Hamrin, anför efter gemensam beredning med statsrådets övriga ledamöter:

I årets statsverksproposition anförde jag vid anmälan av »För flera huvudtitlar gemensamma frågor» — efter att hava lämnat en allmän redogörelse för löne- och pensionsfrågornas läge och därvid utvecklat skälen för att icke till 1931 års riksdag framlägga förslag i lönefrågan — hurusom jag i ett avseende dock fann en justering erforderlig redan på nuvarande tidpunkt, i det att beträffande statens befattningshavare på de orter, där levnadsförhållandena ställa sig dyrast, en provisorisk anordning med dyrortstillägg syntes böra komma till stånd.

Bihang till riksdagens protokoll 1931. 1 saml. 107 häft. (Nr 125.)

Vederbörande departementschefer gjorde ock i statsverkspropositionen under de skilda huvudtitlarna framställningar om beräkning av anslag för detta ändamål med följande belopp:

under andra	huvudtiteln	.....	kronor	65,000
»	tredje	»	»	15,000
»	fjärde	»	»	250,000
»	femte	»	»	140,000
»	sjätte	»	»	25,000
»	sjunde	»	»	225,000
»	åttonde	»	»	150,000
»	nionde	»	»	60,000
»	tionde	»	»	70,000

eller tillhopa kronor 1,000,000.

För de affärsdrivande verken beräknades årskostnaderna uppgå till ett något lägre belopp.

Sedan ärendet nu under medverkan av ordföranden i allmänna civilförvaltningens lönenämnd, generaldirektör E. Stridsberg, undergått erforderlig beredning inom finansdepartementet, anhåller jag att få framlägga detsamma till Kungl. Maj:ts prövning.

Enligt den för befattningshavare vid nyreglerade verk i allmänhet gällande löneplanen utgår inom samma löneklass lönen med olika belopp alltefter tjänstgöringsortens placering i högre eller lägre ortsgrupp. Ortsgrupperna äro till antalet sju, betecknade A—G. För ortsgupperingens verkställande uträknar socialstyrelsen enligt av Kungl. Maj:t godkända beräkningsgrunder ortsindextal för varje undersökt ort, utvisande levnadskostnaderna å orten i förhållande till medelkostnaden för hela riket, vilken betecknas med 1,000. Sedan ortsindextalerna uträknats, fastställer Kungl. Maj:t fördelningen av vederbörande orter mellan de föreskrivna sju ortsgupperna.

Med nuvarande gruppering, vilken fastställdes år 1925, hänföras

till grupp A	orter med indextal ej överstigande	930	
»	» B » » »	överstigande	930 men ej 990
»	» C » » »	»	990 » » 1,050
»	» D » » »	»	1,050 » » 1,110
»	» E » » »	»	1,110 » » 1,170
»	» F » » »	»	1,170 » » 1,230
»	» G » » »	»	1,230.

Genom socialstyrelsens försorg har under åren 1929 och 1930 verkställts en förnyad undersökning av levnadskostnaderna i riket, avsedd att ligga till grund för en reviderad ortsguppering efter de ändrade dyrhetsförhållandena. Enligt Kungl. Maj:ts beslut den 19 december 1930 skola

gränserna mellan de olika ortsgrupperna förläggas till samma indextal som nyss angivits för den år 1925 fastställda fördelningen. Ett i överensstämmelse härmed upprättat förslag till ny ortsguppering har av socialstyrelsen avgivits den 5 januari 1931. Detta förslag är avsett att, sedan ärendet blivit i vederbörlig ordning berett, underställas Kungl. Maj:ts prövning.

Den av socialstyrelsen nu verkställda ortsundersökningen ger vid handen, att de billigaste bland de undersökta orterna återfinnas vid indextal omkring 800, medan de dyraste orterna ligga mellan index-talen 1,300 och 1,350. Ortsindex-talen för de billigaste orterna äga dock endast begränsad giltighet, enär levnadskostnaderna å den rena landsbygden, som det här närmast är fråga om, äro svårare att siffermässigt fastställa än levnadskostnaderna i samhällen med verklig hyresmarknad och uteslutande penninghushållning. Ortsindex-tal, som falla mera avsevärt under riksmedel-talet, kunna därför sägas vara ganska osäkra, och något anmärkningsvärt ligger fördenskull icke i att den lägsta ortgruppen, A, omspanner en förhållandevis större del av indexskalan än ortsgupperna B—F, vilka omfatta vardera 60 enheter av skalan.

Helt annorlunda te sig förhållandena i fråga om den högsta dyrortsgruppen, G. Såsom förut nämnts, omfattar densamma alla orter med index-tal över 1,230. Skulle vid avgränsningen tillämpas samma principer som beträffande ortsgupperna B—F, borde den översta gränsen för G-gruppen ligga 60 enheter högre än 1,230, eller vid 1,290.

Syftet med ortsgupperingen är att åtminstone delvis kompensera tjänstemännen å dyrare ort för de högre levnadskostnaderna därstädes. Redan från början hava därvid tjänstemännen å de dyraste orterna på grund av löneplanens begränsade spännvidd kommit att intaga en i viss mån missgynnad ställning. Detta förhållande har de senare åren ytterligare accentuerats. Av socialstyrelsens undersökningar framgår nämligen, att skillnaden i levnadskostnader mellan de billigaste och de dyraste orterna blivit alltmera utpräglad. För att såsom exempel taga den mest framträdande dyrorten, Stockholm, var indexläget för denna stad

vid levnadskostnadsundersökningen 1919—1920	ungefär	1,250
» » 1924—1925	»	1,325
» » 1929—1930	»	1,350.

Såsom synes har Stockholm på tio år stigit 100 enheter å indexskalan, varför tillräckliga skäl skulle föreligga för oppflyttning av huvudstaden i en högre dyrortsgrupp än G, om en sådan finnes. Vad som främst bidragit till att pressa upp levnadskostnaderna i Stockholm har varit den kraftiga stegring, som bostadshyrorna undergått. Men även vissa andra orter inom G-gruppen ligga numera så högt, att de med fog skulle kunna hänföras till en högre dyrortsgrupp.

Med hänsyn till nyss påpekade, betydande ökning i avståndet mellan levnadskostnaderna å billigaste och dyraste orter inom landet synes det vara med rättvisa och billighet överensstämmande att bereda statstjänstemännen å de dyraste orterna någon kompensation för den i lönehänseende oförmånliga ställning, i vilken de blivit försatta genom löneplanens otillräckliga spännvidd. I avvaktan på den omarbetning av gällande avlöningsförfattningar, som förutsatts skola komma till stånd i samband med dyrtidstilläggens inarbetande i de fasta lönerna, torde detta lämpligast kunna ske i form av ett provisoriskt dyrortstillägg. Ett villkor för en sådan anordning, som förutsättes bliva av rent tillfällig natur, måste vara, att den ej i något avseende får verka prejudicerande för framtiden.

Provisoriskt dyrortstillägg bör, i anslutning till vad i det föregående anförts, utgå å orter, vilka vid socialstyrelsens ortsundersökning betecknats med indextal överstigande 1,290 och som med hänsyn härtill kunna sägas vara berättigade till högre placering än i ortsgrupp G. Hit äro att hänföra Stockholms stad (med undantag av Fagersjö, Södertörns villastad och Älvsjö) och förorterna Karlberg och Tomtebodas utanför Stockholm samt vidare Luleå stad (med undantag av Karlsvik, Karlshäll och Notviken) ävensom slutligen Kiruna municipal- och gruvsamhällen i Jukkasjärvi socken.

Vidkommande därefter frågan, i vilken utsträckning de å nyssnämnda dyrorter stationerade tjänstemännen böra komma i åtnjutande av provisoriskt dyrortstillägg, vill jag från början hava framhållit, att det möter stora svårigheter av såväl löneteknisk som annan art att skipa full rättvisa olika befattningshavargrupper emellan. En allmän utgångspunkt bör emellertid enligt min mening vara, att, där icke dyrortsfaktorn redan beträffande den nu utgående avlöningen kommit till uttryck, löneförbättring i form av provisoriskt dyrortstillägg ej bör ifrågakomma. Anordningens tillfälliga karaktär och de relativt blygsamma belopp, vartill dyrortstilläggen kunna tänkas komma att bestämmas, synas mig vidare utgöra skäl mot att genom alltför invecklade föreskrifter söka undvika varje tänkbar ojämnhet. Föreskrifterna om provisoriskt dyrortstillägg böra nämligen förlänas sådan enkelhet, att de vålla minsta möjliga besvär och omgång vid tillämpningen.

Nyreglerade verk.

Ordinarie personal.

Berättigade till dyrortstillägg torde i första hand böra vara sådana statens ordinarie befattningshavare, vilka åtnjuta lön enligt något av de till det s. k. kommunikationsverkens lönesystem hörande avlöningsreglementena. De lönereglementen jag här närmast åsyftar äro följande:

avlöningsreglementet den 19 juni 1919 för tjänstemän vid postverket, telegrafverket, statens järnvägar och statens vattenfallsverk;

avlöningsreglementet den 22 juni 1921 för befattningshavare vid stats-

departement och vissa andra verk, tillhörande den civila statsförvaltningen;

avlöningsreglementet den 9 juni 1922 för befattningshavare vid lots- och fyrstaten; samt

avlöningsreglementet den 20 maj 1927 för officerare och underofficerare samt civilmilitära beställningshavare på aktiv stat m. fl. vid försvarsväsendet.

Enligt samtliga nu nämnda avlöningsreglementen är det uteslutande stationeringsortens dyrhet, som är avgörande för tjänstemännens fördelning å de olika ortsgrupperna i löneplanen.

Vid avvägande av de belopp, varmed provisoriskt dyrortstillägg skulle utgå, lärer böra iakttagas, att befattningshavarna icke genom dyrortstillägget bringas upp i ett högre löneläge, än de skulle uppnå vid en utbyggnad av den nuvarande löneplanen med en ny ortsgrupp. Härvid må erinras, att nämnda plan är så konstruerad, att löneskillnaden mellan två ortsgrupper alltid är konstant i en och samma löneklass, varför det icke erbjuder någon svårighet att bedöma, med vilka belopp nuvarande G-ortslöner böra ökas för att motsvara nyss angivna löneläge. Lämpligt synes mig vara att med utgångspunkt härifrån bestämma det provisoriska dyrortstillägget till ett belopp, motsvarande löneskillnaden mellan två närliggande ortsgrupper i den löneklass tjänstemannen tillhör.

Då det provisoriska dyrortstillägget bör anses som en del av lönen, lärer dyrtidstillägg å detsamma böra i vanlig ordning beräknas.

Enligt löneplanen för ordinarie tjänstemän vid *kommunikationsverken*, vilken överensstämmer med avdelning B av löneplanen för befattningshavare vid *statsdepartement och vissa andra verk, tillhörande den civila statsförvaltningen*, skulle det provisoriska dyrortstillägget, exklusive dyrtidstillägg, komma att utgå med följande belopp:

Löneklass	Kronor	Löneklass	Kronor	Löneklass	Kronor
1	66	12	132	23	222
2	72	13	138	24	228
3	78	14	144	25	234
4	84	15	150	26	240
5	90	16	156	27	240
6	96	17	162	28	240
7	102	18	174	29	240
8	108	19	186	30	240
9	114	20	198	31	240
10	120	21	210	32	240
11	126	22	216	33	240

Utöver nu angivna trettiotre löneklasser, motsvarande lönegraderna B 1—B 30, innehåller avlöningsreglementet för befattningshavare vid statsdepartement m. fl. verk, tillhörande den civila statsförvaltningen,

under en särskild avdelning av löneplanen ytterligare fyra löneklasser, A 1—A 4, avsedda för tjänstemän i chefs- eller därmed jämförlig ställning. I betraktande av den relativt mindre betydelse, som ett lönetilllägg av nu ifrågasatt storleksordning får anses hava för de högst avlönade tjänstemännen, och då en utsträckning av dyrortstillägget också till dessa tjänstemannagrupper skulle medföra ur löneteknisk synpunkt betänkliga konsekvenser, har jag stannat för den uppfattningen, att provisoriskt dyrortstilllägg icke bör utgå vare sig till de enligt A-planen avlönade chefstjänstemännen eller till de genom förordnande på viss tid eller tills vidare tillsatta ordinarie tjänstemän, vilka avlönas medelst särskilda arvoden, såsom vissa generaldirektörer, statssekreterare och expeditiönschefer, byråchefer för lagärenden m. fl. Vid sådant förhållande bör naturligen dyrortstilllägg ej heller ifrågakomma beträffande statsråd eller för justitieråd, regeringsråd och landshövdingar. Jag vill understryka, att den åtskillnad, vilken sålunda göres mellan dessa befattningshavare och sådana inom B-planen, icke är av principiell natur och följaktligen, lika litet som anordningen med provisoriska dyrortstilllägg i övrigt, får anses prejudicerande för lönespörsmålets fortsatta behandling.

Den för befattningshavare vid *lots- och fyrstaten* fastställda löneplanen företer vissa obetydliga avvikelser från kommunikationsverkens och allmänna civilförvaltningens löneplan, i det att, bland annat, blott de lönegrader upptagas, som äga tillämpning vid *lots- och fyrstaten*. Detta har medfört en annan numrering av lönegrader och löneklasser. Själva lönebeloppen överensstämman emellertid med den allmänna löneplanens siffror. Befattningshavarna vid *lots- och fyrstaten* böra ock bliva delaktiga av provisoriskt dyrortstilllägg i samma utsträckning som flertalet övriga nyreglerade befattningshavargrupper.

Avlöningsreglementet för officerare och underofficerare samt civilmilitära beställningshavare på aktiv stat m. fl. vid *försvarsväsendet* innehåller tre löneplaner, en för officerare (O), en för underofficerare (Uo) och en för civilmilitär personal m. fl. (C). Dessa löneplaner förete med avseende å konstruktion och lönegradsnumrering vissa olikheter mot den vid civilförvaltningen i allmänhet gällande löneplanen. Avvikelserna böra dock icke föranleda någon rubbning av de grunder, som i det föregående angivits för beräkning av det provisoriska dyrortstillägget. Dyrortstillägget bör alltså utgå med belopp, motsvarande löneskillnaden mellan två närliggande ortsgrupper i beställningshavarens löneklass. Givetvis bör för här avsedda beställningshavare i högre löneställning iakttagas samma begränsning i fråga om rätten till dyrortstilllägg som av mig föreslagits beträffande motsvarande tjänstemän vid civilförvaltningen. Detta skulle innebära, att dyrortstilllägg icke bör utgå till beställningshavare inom lönegraderna O 6—O 8 samt C 15 och C 16.

Enligt det för *domänverket* provisoriskt gällande avlöningsreglementet av den 22 maj 1920 äro befattningarna vid lokalförvaltningen icke grupperade endast efter dyrortsförhållanden, utan tjänsternas fördelning å löneplanens olika »lönegrupper» är beroende även av vissa andra faktorer såsom bostadsortens belägenhet i kallt klimat i de nordligaste delarna av landet (kallortsmomentet) eller ock i ödslig eller enslig trakt (ödslighetsmomentet) samt beträffande vissa kategorier av befattningshavare — jägmästare och överjägmästare — den större eller mindre svårighet, som är förenad med tjänstgöringens utövande, (svårskötthetsmomentet). Befattningshavarna vid domänverkets centrala förvaltning, domänstyrelsen, äro däremot alla placerade i samma ortsgrupp som tjänstemän vid andra i huvudstaden förlagda verk.

Domänstyrelsens tjänstemän böra givetvis bliva berättigade till provisoriskt dyrortstillägg. Vad angår skogsstatens tjänstemän synes det rimligt, att, ehuru hänsyn till dyrortsförhållanden endast till en del spelat in vid befattningarnas fördelning å lönegrupper, även dessa tjänstemän komma i åtnjutande av provisoriskt dyrortstillägg enligt samma grunder som flertalet övriga befattningshavare med nyreglerad avlöning.

För *förste provinsialläkare* och *provinsialläkare* gäller ett särskilt avlöningsreglemente av den 21 maj 1926. Löneplanen i detta reglemente upptager två avdelningar, den ena, A, för förste provinsialläkare, med ortsgrupper och lönebelopp helt överensstämmande med 30:e lönegraden i löneplanen för allmänna civilförvaltningen och kommunikationsverken; den andra, B, för provinsialläkare, omfattande fyra löneklasser och uppdelad i sju »lönegrupper», i vilka provinsialläkarna inplacerats med hänsyn väsentligen tagen till distriktets svårskötthet och den inkomst av läkarpraktik, som beräknats för varje distrikt. Däremot har orternas dyrhet endast i ringa grad påverkat fördelningen å lönegrupperna i B-planen. Detta framgår redan av den omständigheten, att provinsialläkaren i Stockholms distrikt hänförts till lönegrupp II, motsvarande närmast ortsgrupp B i den allmänna löneplanen. Praktikinkomsten är här det utjämnande momentet. Något provisoriskt dyrortstillägg synes med hänsyn till nu antydda förhållanden icke vara påkallat, vad provinsialläkarna angår. Till förste provinsialläkarna bör däremot dyrortstillägg utgå.

En grupp ordinarie befattningshavare, som icke synes böra komma i åtnjutande av provisoriskt dyrortstillägg, utgöres av *lärare vid karolinska mediko-kirurgiska institutet*. Deras löneförmåner regleras genom kungörelsen den 6 juni 1925 angående villkor och bestämmelser beträffande avlöningsförhållandena för professorer m. fl. vid universiteten i Uppsala och Lund samt karolinska mediko-kirurgiska institutet. Ehuru Uppsala och Lund enligt gällande dyrortsgruppering äro att hänföra till lägre ortsgrupp än Stockholm. utgå lönerna till professorer och övriga

lärare vid karolinska institutet med samma belopp som lönerna till motsvarande befattningshavare vid universiteten. Någon anledning att vid nu ifrågasatta provisorium rubba denna likställighet lär icke förefinnas.

Enligt de av mig förut angivna grunderna skulle dyrortstillägget, inberäknat dyrtidstillägg efter nu gällande procenttal (12), för helt år räknat, belöpa till:

för befattningshavare i 5:e lönegraden — expeditionsvakt, brevbärrare, stationskarl, banvakt — lägst 102 kronor och högst 126 kronor;

för befattningshavare i 7:e lönegraden — förste expeditionsvakt, kansli-biträde, reparatör — lägst 114 kronor och högst 150 kronor;

för befattningshavare i 12:e lönegraden — tullkontorist, linjeförman, lokomotivförare — lägst 156 kronor och högst 180 kronor;

för befattningshavare i 15:e lönegraden — postassistent, telegraf-assistent, stationsskrivare, ritare — lägst 174 kronor och högst 210 kronor;

för befattningshavare i 21:a lönegraden — andre kanslisekreterare, notarie, aktuarie — lägst 234 kronor och högst 252 kronor.

Från och med 26:e löneklassen skulle, såsom nyss angivits, det provisoriska dyrortstillägget, oberäknat dyrtidstillägg, utgå med 240 kronor i alla löneklasser. Dyrtidstillägget å detta belopp utgör för närvarande 28 kronor. Bestämmelsen om dyrtidstilläggens maximering vid ett inkomstläge av 800 kronor i månaden skulle emellertid medföra, att dyrtidstillägg endast komme att utgå å en mindre del av dyrortstillägget i 28:e löneklassen och icke alls å dyrortstilläggen i högre löneklasser.

Vid försvarsväsendet skulle dyrortstillägget efter samma beräkningsmetoder utgöra:

för sergeant lägst 114 kronor och högst 162 kronor;

för löjtnant lägst 168 kronor och högst 210 kronor;

för kapten lägst 234 kronor och högst 264 kronor o. s. v.

*Icke-ordinarie
personal.*

Även de nyreglerade verkens *icke-ordinarie personal* torde i viss omfattning böra göras berättigad till provisoriskt dyrortstillägg.

I första hand komma här i betraktande de icke-ordinarie befattningshavare, vilkas avlöning utgår enligt löneklass i den för ordinarie tjänstemän vid vederbörande verk gällande löneplanen, ehuru deras tjänster icke blivit uppförda å ordinarie stat. Ifrågavarande tjänstemän, av vilka flertalet torde utgöras av s. k. befattningshavare å extra stat, böra givetvis även erhålla den särskilda dyrortskompensation, som är avsedd att beredas de ordinarie tjänstemän, med vilka de närmast äro likställda.

Huvudgruppen bland icke-ordinarie befattningshavare omfattar de extra ordinarie tjänstemännen. Enligt de av Kungl. Maj:t utfärdade avlöningsbestämmelserna för icke-ordinarie befattningshavare vid olika nyreglerade förvaltningsområden gäller för de extra ordinarie tjänstemännen i huvudsak samma lönesystem som för de ordinarie. Lönen utgår enligt fastställd löneplan med lönegruppering efter dyrort (utom vid

domänverkets lokalförvaltning). Alla skäl synas mig därför tala för att även extra ordinarie tjänstemän inom de förvaltningsgrenar, vid vilka provisoriskt dyrortstillägg medgivits för ordinarie personal, komma i åtnjutande av dylikt lönetillägg. Enär den officiella terminologin i fråga om olika slag av icke-ordinarie befattningshavare ännu icke vunnit fast burskap, utan termen »extra ordinarie tjänstemän» ofta användes för att beteckna även vissa s. k. extra befattningshavare, torde för undvikande av oklarhet böra uttryckligen angivas, att provisoriskt dyrortstillägg är avsett att komma endast sådana extra ordinarie tjänstemän till del, som åtnjuta lön enligt av Kungl. Maj:t fastställd löneplan. Under dessa förutsättningar bör dyrortstillägg utgå jämväl till amanuenser med s. k. halvtidstjänstgöring, givetvis med ett i förhållande till den kortare tjänstgöringen reducerat belopp.

Beträffande övriga kategorier av icke-ordinarie befattningshavare vid de nyreglerade förvaltningsgrenarna synes icke provisoriskt dyrortstillägg böra ifrågakomma. De växlande grunder, efter vilka avlöningen utgår, skulle i allmänhet ej erbjuda tillräckliga hållpunkter för bestämmande av storleken av ett dylikt tillägg. Särskilt gäller detta icke-ordinarie befattningshavare, som åtnjuta arvode, enär arvoden i regel utmätts utan den hänsyn till dyrortsförhållanden, som fått sitt uttryck i lönernas differentiering efter olika ortsgupper. För ett stort antal arvodesbefattningar gäller dessutom, att arbetstiden icke står i bestämt förhållande till den för ordinarie personal fastställda, vilket i sin tur ytterligare försvårar en jämförelse.

Från 1925 års tillfälliga officerskommitté, vissa pensionerade m. fl. officerare vid armén med tjänstgöring i Stockholm samt svenska underofficersförbundet hava till Kungl. Maj:t ingivits framställningar om att även pensionerade officerare och underofficerare i arvodesbefattningar måtte inbegripas bland de befattningshavare i statens tjänst, vilka äro avsedda att komma i åtnjutande av provisoriskt dyrortstillägg. Med hänsyn till den allmänna ståndpunkt jag funnit mig böra intaga med avseende å arvodesbefattningar kan jag icke tillstyrka bifall till dessa framställningar.

Det torde knappast heller finnas tillräcklig anledning att bereda aspiranter och extra tjänstemän sådant provisoriskt lönetillskott, som ansetts böra komma den mera fast anställda personalen till del. I den mån verken själva bestämt storleken av erättningsbeloppen för den extra personalen, lära de vara oförhindrade att, där så kan befinnas av omständigheterna påkallat, inom ramen av tillgängliga medel bereda samma personal en mot det provisoriska dyrortstillägget svarande avlöningsförbättring.

Sammanfattar jag vad i det föregående anförts rörande befattningshavare med nyreglerad avlöning, skulle alltså berättigade till provisoriskt dyrortstillägg vara:

tjänstemän, tillhörande lönegraderna 1—30 enligt löneplanen i avlöningsreglementet den 19 juni 1919 för tjänstemän vid postverket, telegrafverket, statens järnvägar och statens vattenfallsverk;

tjänstemän, tillhörande lönegraderna B 1—B 30 enligt löneplanen i avlöningsreglementet den 22 juni 1921 för befattningshavare vid statsdepartement och vissa andra verk, tillhörande den civila statsförvaltningen;

tjänstemän, tillhörande lönegraderna 1—13 enligt löneplanen i avlöningsreglementet den 9 juni 1922 för befattningshavare vid lots- och fyrstaten;

beställningshavare, tillhörande lönegraderna O 1—O 5, Uo 1—Uo 4 samt C 1—C 14 enligt löneplanerna i avlöningsreglementet den 20 maj 1927 för officerare och underofficerare samt civilmilitära beställningshavare på aktiv stat m. fl. vid försvarsväsendet;

tjänstemän, tillhörande lönegraderna 1—15 enligt löneplanen i avlöningsreglementet den 22 juni 1920 för tjänstemän vid domänverket;

förste provinsialläkare med avlöning enligt avlöningsreglementet den 21 maj 1926 för förste provinsialläkare och provinsialläkare;

icke-ordinarie befattningshavare, vilkas avlöning på grund av Kungl. Maj:ts beslut utgår enligt någon av förut angivna löneplaner, under förutsättning att ordinarie innehavare av befattning i motsvarande lönegrad eller löneklass är berättigad till provisoriskt dyrortstillägg;

extra ordinarie tjänstemän inom de förvaltningsgrenar, vid vilka provisoriskt dyrortstillägg medgivits för ordinarie personal, under förutsättning att avlöning utgår enligt av Kungl. Maj:t fastställd löneplan.

Slutligen anser jag mig böra uttala, att befattningshavare å indragningsstat utan tjänstgöringsskyldighet icke synas böra erhålla provisoriskt dyrortstillägg.

Oreglerade
verk.

Vad härefter angår tjänstemän med *oreglerad avlöning*, har dyrortsgruppering i vanlig mening icke blivit för dem genomförd. I en del fall förekomma emellertid ortstillägg vid sidan av lönen, varjämte i samband med beviljande av tillfällig löneförbättring och provisorisk avlöningsförbättring till lärarpersonal vid det statliga undervisningsväsendet hänsyn i viss utsträckning tagits till dyrortsfaktorn. Även om man begränsar det provisoriska dyrortstillägget till dem, för vilka avlöningen redan i en eller annan form är dyrortsbestämd, möta likväl avsevärda svårigheter att finna en i allo lämplig formel för ett provisoriskt dyrortstillägg. Det bör nämligen tillses, å ena sidan, att de belopp, som kunna komma i fråga, stå i passande relation till de för befattningshavare med reglerad avlöning beräknade dyrortstilläggen och, å andra sidan, att icke vissa oreglerade befattningshavare bliva orättvist gynnade i jämförelse med andra, varjämte måste iakttagas, att icke en blivande löne-reglering på någon punkt föregripes.

Bland oreglerade befattningshavare å orter, där provisoriskt dyrortstillägg enligt förslaget skulle utgå, äro lärarna vid det statliga undervisningsväsendet den utan jämförelse talrikaste personalgruppen. Nyss antydes, hurusom vid bestämmandet av lärarnas avlöningsförmåner hänsyn i viss utsträckning tagits till dyrortsförhållanden. Sålunda har en — låt vara tämligen schematisk — lönegradering efter dyrort åstadkommits genom provisoriska åtgärder i avvaktan på en blivande löne reglering. Allt sedan budgetåret 1925/1926 utgår nämligen den tillfälliga löneförbättringen, i motsats till vad som gäller andra befattningshavare, för lärarpersonalen med olika belopp å olika orter i enlighet med fastställd dyrortsgruppering. Ännu mera markerad framträder önskan att bereda lärarna å dyrare orter kompensation för de högre levnadskostnaderna därstädes genom den provisoriska avlöningsförbättring, som riksdagen på förslag av Kungl. Maj:t (prop. nr 181) beviljade år 1929. Denna avlöningsförbättring utgår endast till lärare å F- och G-orter och kan fördenskull sägas utgöra just ett sådant provisoriskt dyrortstillägg, varom nu är fråga. Det naturliga synes mig även vara att bygga vidare på den provisoriska avlöningsförbättringens grund och sålunda låta det lönetillskott, som skulle beredas statens befattningshavare å de dyraste G-orterna, för lärarnas vidkommande utgå i form av förhöjd provisorisk avlöningsförbättring.

Enligt kungörelsen den 5 juli 1929 (nr 240) med däri den 9 maj 1930 (nr 183) gjorda ändringar utgår den provisoriska avlöningsförbättringen till vid nedan uppräknade undervisningsanstalter anställda, å F- eller G-ort tjänstgörande ordinarie lärare ävensom extra och vikarierande ämneslärare med tjänstgöringsskyldighet i samma omfattning som åligger lektor eller adjunkt vid allmänt läroverk. Avlöningsförbättringen är bestämd till följande belopp, för helt år räknat:

vid de allmänna läroverken:

till lektor, manlig	kronor 300
» » , kvinnlig	» 240
» adjunkt, manlig	» 300
» » , kvinnlig samt ämneslärarinna med adjunktskompetens	» 240
» annan ämneslärarinna	» 180
» lärare i övningsämne	» 120
» extra och vikarierande ämneslärare	» 180

vid högre lärarinneseminariet:

till lektor, manlig	» 300
» » , kvinnlig	» 240
» adjunkt, manlig	» 300
» » , kvinnlig samt ämneslärarinna med adjunktskompetens	» 240
» annan ämneslärarinna	» 180
» övningsskollärare	» 180
» lärare i övningsämne	» 120
» extra och vikarierande ämneslärare	» 180

<i>vid statens skolköksseminarium och hushållsskola:</i>	
till lärarinna i hushållsgöromål	kronor 120
» » i handarbete	» 120
<i>vid folkskoleseminarierna:</i>	
till lektor, manlig	» 300
» » , kvinnlig	» 240
» övningsskollärare	» 180
» lärare i övningsämne	» 120
» extra och vikarierande ämneslärare	» 180
<i>vid statens småskoleseminarier:</i>	
till ämneslärare	» 180
» övningsskollärare	» 180
<i>vid de tekniska läroverken (tekniska elementarskolor, fackskolor och gymnasier):</i>	
till lektor	kronor 300
» extra och vikarierande ämneslärare	» 180
<i>vid sjökrigsskolan:</i>	
till lektor	» 300
<i>vid navigationsskolorna:</i>	
till lärare	» 300
<i>vid folkskolinspektionen:</i>	
till folkskolinspektör	» 300
» nomadskolinspektören	» 300.

Dyrtidstillägg utgår icke å den provisoriska avlöningsförbättringen. Säsom allmän regel gäller dessutom, att befattningshavare, som åtnjuter fri bostad eller ersättning därför, icke äger uppbära provisorisk avlöningsförbättring. Befattningshavare, som är tjänstledig på grund av sjukdom, får behålla två tredjedelar av den provisoriska avlöningsförbättringen men är vid annan ledighet skyldig att avstå densamma helt. Jag förutsätter, att dessa grunder skola oförändrade gälla även i fråga om de förhöjda belopp, varmed den provisoriska avlöningsförbättringen skulle komma att utgå till befattningshavare å de dyraste orterna.

Beträffande storleken av den nu ifrågasatta höjningen av den provisoriska avlöningsförbättringen har jag ansett försiktigheten bjuda att icke räkna med större höjning än som motsvarar två tredjedelar av de nuvarande beloppen. Denna beräkningsgrund synes mig även lämpligt avvägd i förhållande till omfattningen av den för lärarna hittills genomförda dyrortsdifferentieringen och lärer icke heller kunna i prejudicerande riktning påverka det definitiva ordnandet av lärarnas lönefråga i annan mån än genom att ytterligare framhäva behovet av en efter moderna principer genomförd dyrortsgruppering även för lärarnas vidkommande.

Nu utgående provisorisk avlöningsförbättring skulle sålunda å orter med indextal överstigande 1,290 höjas på följande sätt:

för manliga lektorer och adjunkter samt övriga befattningshavare, som nu åtnjuta avlöningsförbättring med 300 kronor, till	kronor 500
för kvinnliga lektorer och adjunkter samt övriga befattningshavare, som nu åtnjuta avlöningsförbättring med 240 kronor, till	» 400
för övningskollärare, extra och vikarierande ämneslärare samt övriga befattningshavare, som nu åtnjuta avlöningsförbättring med 180 kronor, till	» 300
för lärare i övningsämne samt övriga befattningshavare, som nu åtnjuta avlöningsförbättring med 120 kronor, till	» 200
allt under i övrigt oförändrade villkor.	

Under åttonde huvudtiteln, punkt 315, i statsverkspropositionen till in-
nevarande års riksdag har Kungl. Maj:t på hemställen av chefen för
ecklesiastikdepartementet framlagt förslag till provisorisk avlöningsför-
bättring för budgetåret 1931/1932, grundande sig på de bestämmelser i
ämnet, som för närvarande gälla, och för detta ändamål föreslagit riks-
dagen anvisa ett extra förslagsanslag av 227,000 kronor. Under samma
huvudtitel, punkt 317, har Kungl. Maj:t vidare, såsom jag i det före-
gående erinrat, föreslagit riksdagen att i avvaktan på den i utsikt ställda
propositionen angående provisoriskt dyrortstillägg åt vissa befattnings-
havare i statens tjänst beräkna ett extra förslagsanslag av 150,000 kronor
för bestridande av de med dyrortstillägget förenade utgifterna. I nämnda
belopp ligga även de beräknade kostnaderna för provisoriskt dyrortstill-
lägg åt lärare vid de allmänna läroverken m. fl.

Vid ett godkännande av förslaget att bereda lärarpersonalen å dyraste
orter ett mot det provisoriska dyrortstillägget svarande lönetillskott
genom höjning av den provisoriska avlöningsförbättringen — en anord-
ning, som icke minst ur synpunkten av redogörarnas arbete måste anses
vara enklast och innebära minst omgång — erfordras en omräkning av
de under nyss omförmälda punkter i statsverkspropositionen äskade an-
slagsbeloppen. Jag återkommer härtill i samband med beräkningen av
kostnaderna för förslaget i dess helhet.

Återstående, å dyraste orter stationerade befattningshavare med oreg-
lerad avlöning, vilka kunna tänkas ifrågakomma till provisoriskt dyr-
ortstillägg, äro endast ett ringa fåtal. Jag förutsätter allttjämt, att dylikt
lönetillägg bör medgivas endast om hänsyn till dyrortsförhållanden kom-
mit till uttryck vid nuvarande lönesättning. Så är fallet beträffande
viss fögderipersonal, en i Stockholm bosatt fattigvårdskonsulent å extra
stat, i Stockholm stationerade distriktslantmätare samt en registrator på
övergångsstat i försäkringsinspektionen, vilka tillerkänts särskilda ors-
tillägg, varierande mellan 500 och 200 kronor.

Övriga oreg-
lerade befatt-
ningshavare.

Enär distriktslantmätarna vid sidan av lönen nppbara gottgörelse för verkställda lantmäteriförrättningar enligt särskild taxa, lärer anledning icke förefinnas att bereda dem provisoriskt dyrortstillägg.

Övriga här avsedda befattningshavare — tillhopa sex personer — torde däremot böra tillerkännas dyrortstillägg. Lämpligaste formen härför synes mig vara att vidtaga en procentuell höjning av den tillfälliga löneförbättring, som för närvarande ingår i deras avlöningsförmåner. En höjning med förslagsvis tjugo procent skulle innebära ett årligt lönetillskott av högst 240 kronor och lägst 150 kronor, oberäknat härå belöpande dyrtidstillägg. Visserligen kan mot denna beräkningsgrund invändas, att de ifrågavarande befattningshavarna skulle erhålla något större provisoriskt tillägg än som föreslagits beträffande lärarna, samt att dyrtidstillägg skulle utgå i det ena fallet men icke i det andra. Emellertid är att märka, hurusom den för lärarna med avseende å tillfällig löneförbättring och provisorisk avlöningsförbättring redan genomförda dyrtidsdifferentieringen försatt dem i ett delvis gynnsammare utgångsläge än den personal, varom nu är fråga.

I statsverkspropositionen har jag under rubriken »För flera huvudtitlar gemensamma frågor», punkt 5, anmält, att frågan om tillfällig löneförbättring för viss personal inom den civila statsförvaltningen då ännu ej föreläge i det skick, att den kunde underställas Kungl. Maj:ts slutliga prövning, vadan särskild proposition i ämnet först senare kunde föreläggas årets riksdag. De smärre jämkningar med avseende å den tillfälliga löneförbättringens belopp, som skulle erfordras vid ett bifall till mitt här förut skisserade förslag, torde lämpligen böra beslutas samtidigt med prövningen av det förslag om tillfällig löneförbättring, som jag senare denna dag kommer att framlägga för Kungl. Maj:t.

Kostnadsbe-
räkning.

De beräknade kostnaderna för det provisoriska dyrortstillägget framgå av nedanstående sammanställning, utvisande i avrundade tal kostnadernas fördelning å riksstatens huvudtitlar samt å de olika affärsdrivande verken.

	Ordinarie personal Kronor	Icke-ordinarie personal Kronor	Summa Kronor
Andra huvudtiteln	53,000	12,000	65,000
Tredje »	10,500	6,500	17,000
Fjärde »	215,000	35,000	250,000
Femte »	75,000	65,000	140,000
Sjätte »	12,000	13,000	25,000
Sjunde »	165,000	35,000	200,000
Åttonde »	60,000	20,000	80,000
Nionde »	45,000	15,000	60,000
Tionde »	35,000	10,000	45,000
Säger för andra—tionde huvudtitlarna	670,500	211,560	882,000

	Ordinarie personal Kronor	Icke-ordinarie personal Kronor	Summa Kronor
Postverket	223,000	32,000	255,000
Telegrafverket	202,000	23,000	225,000
Statens järnvägar	425,000	25,000	450,000
Statens vattenfallsverk	25,000	—	25,000
Domänverket	11,000	10,000	21,000
Säger för affärsverken	886,000	90,000	976,000.

I sammanställningen äro icke medräknade kostnaderna för provisoriskt dyrortstillägg åt befattningshavare vid bank- och fondinspektionen, sparbanksinspektionen, stuteriöverstyrelsen, patent- och registreringsverket, försäkringsinspektionen och statens pensionsanstalt samt åt vägingenjörer och biträdande vägingenjörer. Dessa kostnader, som beräknats till sammanlagt omkring 30,000 kronor, torde böra utgå av de medel, av vilka verkets eller institutionens omkostnader i övrigt bestridas, och sålunda icke belasta något särskilt för dyrortstillägg uppfört anslag å riksstaten.

Vidkommande därefter kostnaderna för en förhöjning av den provisoriska avlöningsförbättringen åt viss lärarpersonal hava dessa beräknats uppgå till 63,000 kronor. Med detta belopp bör det nyssnämnda i statsverkspropositionen under åttonde huvudtiteln, punkt 315, äskade extra förslagsanslaget av 227,000 kronor till provisorisk avlöningsförbättring för lärare vid de allmänna läroverken m. fl. ökas, och sålunda anslaget i fråga uppföras i riksstaten med 290,000 kronor. Erinras må, att kostnaderna för provisorisk avlöningsförbättring åt lektor vid sjökrigsskolan och lärare vid navigationsskola bestridas från anslag under fjärde respektive tionde huvudtitlarna.

Under återopande av vad jag sålunda anför, hemställer jag, att Kungl. Maj:t måtte, med återkallande av det i statsverkspropositionen under åttonde huvudtiteln, punkt 315, gjorda anslagsäskandet, avseende provisorisk avlöningsförbättring för lärare vid de allmänna läroverken m. fl., föreslå riksdagen

Hemställan.

dels besluta

att provisoriskt dyrortstillägg åt vissa befattningshavare i statens tjänst må under budgetåret 1931/1932 utgå i enlighet med av mig föreslagna grunder;

att Kungl. Maj:t må äga utfärda de närmare föreskrifter, vilka för sagda dyrortstilläggs åtnjutande böra lämnas; samt

att, enligt vad av mig i det föregående anförts, till viss lärarpersonal må under budgetåret 1931/1932 utgå förhöjd provisorisk avlöningsförbättring;

dels anvisa

ej mindre till provisoriskt dyrortstillägg åt vissa befattningshavare i statens tjänst för budgetåret 1931/1932 såsom *extra* förslagsanslag

under andra	huvudtiteln	kronor	65,000
»	tredje »	»	17,000
»	fjärde »	»	250,000
»	femte »	»	140,000
»	sjätte »	»	25,000
»	sjunde »	»	200,000
»	åttonde »	»	80,000
»	nionde »	»	60,000
»	tionde »	»	45,000

än även under åttonde huvudtiteln till provisorisk avlösningsförbättring för lärare vid de allmänna läroverken m. fl., i stället för det i statsverkspropositionen äskade anslaget, ett *extra* förslagsanslag av 290,000 kronor;

dels ock besluta, att utgifterna för det provisoriska dyrortstillägget skola avföras:

vid de affärsdrivande verken, bank- och fondinspektionen, sparbanksinspektionen, stuteriöverstyrelsen, patent- och registreringsverket, försäkringsinspektionen och statens pensionsanstalt å de medel, av vilka verkets eller institutionens omkostnader i övrigt bestri-
das,

beträffande vägingenjörer och biträdande vägingenjörer å statens automobilskattemedelsfond samt

i fråga om andra befattningshavare å de anslag i riksstaten, som äro avsedda för provisoriskt dyrortstillägg.

Till denna av statsrådets övriga ledamöter biträdda hemställen behagar Hans Kungl. Höghet Kronprinsen-Regenten lämna bifall samt förordnar, att proposition i ämnet av den lydelse bilaga vid detta protokoll utvisar skall avlätas till riksdagen.

Ur protokollet:

R. Borgström.